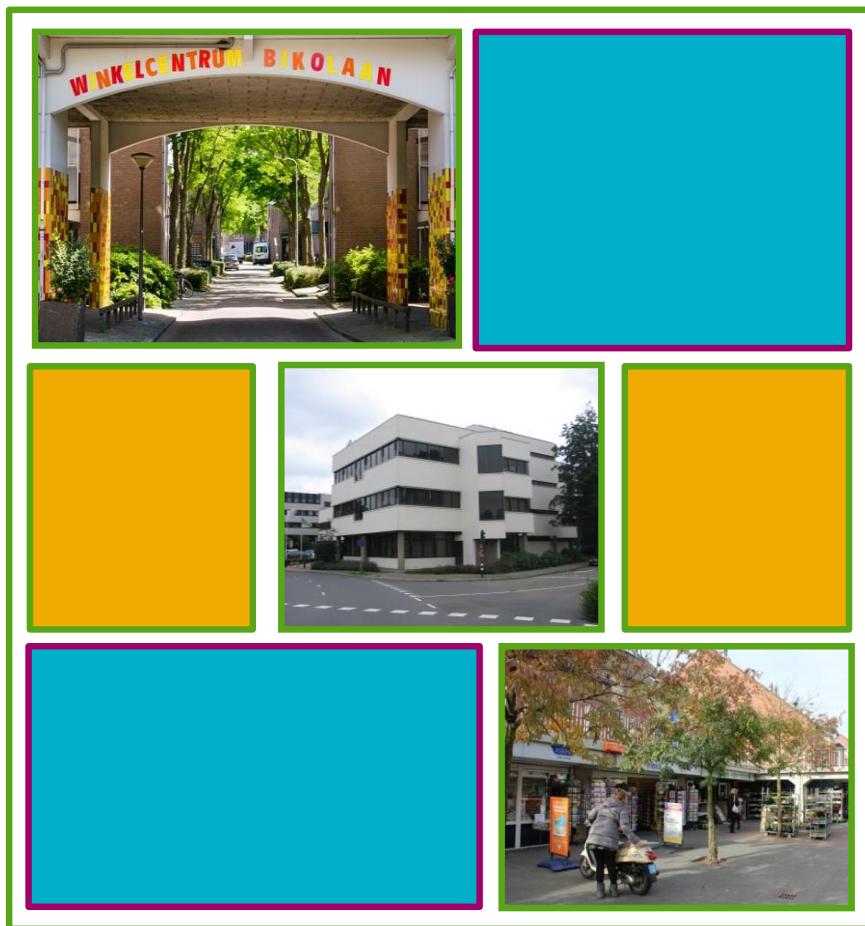

Actieprogramma Tanthof Delft

Eindrapport, 22 mei 2018

Roots Beleidsadvies

In opdracht van Tanthof Ondernemers Vereniging Delft (TOV Delft)

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
1. Aanleiding en doelstelling	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Doelstelling	5
2. Actieprogramma Tanthof Delft	6
2.1 Proces van het opstellen	6
2.2 Prioriteitstelling in acties	6
2.3 Uitwerking van de acties	8
2.3.1 Meer verlichting op donkere plekken	9
2.3.2 Extra investeren in groenbeheer en -onderhoud	11
2.3.3 Lobby voor aanpak verkeersknelpunten in het gebied	13
2.3.4 Versterken imago Tanthof	14
2.3.5 Herkenbaarheid winkelcentra vanaf toegangswegen vergroten	16
3. Organisatie en financiering	18
3.1 Organisatie van het actieprogramma	18
3.2 Financiering van het actieprogramma	19
4. Slotbeschouwing	20
Bijlagen	21
A: Geraadpleegde bronnen	21
B: Deelnemers interviews	22
C: Respons enquête	23
D: Acties waarvan het draagvlak voor uitvoering bij bedrijven en	
verenigingen uit Tanthof is gepeild per thema	24
Colofon	28

Voorwoord

Medio 2014 is de Tanthof Ondernemers Vereniging opgericht om middels de gelden uit het Ondernemersfonds Delft de gemeenschappelijke belangen van de bedrijven, instellingen en verenigingen in Tanthof te behartigen en de samenwerking tussen bedrijven, instanties en bewoners in het gebied te stimuleren.

Hoewel in Tanthof diverse bedrijven en instellingen zijn gevestigd, staat de wijk vooral te boek als woonwijk. Dit is op zich niet vreemd; het gebied waar Tanthof Ondernemers Vereniging (TOV) actief is, telt ruim 15.000 inwoners. Tegelijkertijd bieden de bedrijven en instellingen in Tanthof ca. 3.300 personen een baan. Een groot deel daarvan werkt op de bedrijventerreinen Tanthof-West en Tanthof-Oost en in de buurtwinkelcentra Bikolaan en Dashof. Maar het gebied telt ook de nodige ZZP'ers en enkele (grote) solitaire bedrijven en instellingen. Kortom, Tanthof is niet alleen een woonwijk, maar ook een wijk met veel economische activiteiten.

TOV Delft wil de ontwikkeling van deze economische activiteiten graag stimuleren. Concreet wil zij de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof verhogen en de samenwerking in het gebied stimuleren. De ondernemersvereniging heeft Roots Beleidsadvies gevraagd een actieprogramma op te stellen dat direct op de realisatie van deze twee doelstellingen is gericht.

In het onderhavige actieprogramma zijn acties opgenomen die kunnen bijdragen aan het verhogen van de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving en het stimuleren van de samenwerking. De acties zijn aangedragen door bedrijven en verenigingen uit Tanthof en gerangschikt op basis van het (gemeten) draagvlak voor de uitvoering ervan.

Roots Beleidsadvies wil bij deze alle bedrijven en verenigingen uit Tanthof bedanken die middels hun medewerking aan interviews en/of de enquête hebben bijgedragen aan de totstandkoming van het actieprogramma. Ook willen wij het bestuur van TOV Delft bedanken voor de constructieve begeleiding van het project en de reactie op tussenresultaten.

Wij hopen dat met de uitvoering van het actieprogramma daadwerkelijk de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof wordt verhoogd en de samenwerking in het gebied wordt gestimuleerd. Wij wensen het bestuur van TOV Delft in elk geval veel succes met de uitvoering van de acties die in het programma zijn opgenomen!

Mei 2018
Roots Beleidsadvies

Samenvatting

Aanleiding

Eén van de belangrijkste taken van Tanthof Ondernemers Vereniging (TOV) is het gericht inzetten van de middelen uit het ondernemersfonds in het gebied. Dit lijkt gemakkelijker dan het is. In de praktijk blijkt het namelijk lastig om projecten te identificeren die enerzijds bijdragen aan een bredere doelstelling dan die van individuele organisaties en/of deelgebieden in Tanthof alleen en anderzijds kunnen rekenen op een breed draagvlak onder de bedrijven en verenigingen in het gebied. Om toch dergelijke projecten te identificeren, heeft de ondernemersvereniging Roots Beleidsadvies gevraagd een actieprogramma voor het gebied op te stellen.

Doelstelling

In overleg met het bestuur van TOV is besloten om het Actieprogramma Tanthof Delft te richten op de volgende twee doelstellingen:

1. Het verhogen van de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof; en
2. Het stimuleren van de samenwerking in het gebied.

Totstandkoming van het Actieprogramma Tanthof

Om acties te identificeren die kunnen bijdragen aan het realiseren van deze twee doelstellingen is Roots Beleidsadvies met diverse stakeholders in Tanthof in gesprek gegaan. Uit deze gesprekken zijn 25 acties naar voren gekomen die – volgens de geïnterviewden – de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof kunnen verhogen en de samenwerking in het gebied kunnen stimuleren. Met een enquête is vervolgens het draagvlak voor de uitvoering van deze 25 acties bij bedrijven en verenigingen in het gebied gepeild en zijn aanvullende acties geïdentificeerd.

Prioriteitstelling in acties en aanvullende uitwerking

Uit de enquête is gebleken dat de bedrijven en verenigingen in Tanthof de volgende zes acties het belangrijkste vinden om de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof te verhogen en de samenwerking in het gebied te stimuleren:

1. Meer verlichting op donkere plekken;
2. Extra investeren in groenbeheer en -onderhoud;
3. Financieel bijdragen aan investeringen in zonnepanelen en/of LED-verlichting;
4. Lobby voor aanpak verkeersknelpunten in het gebied;
5. Versterken imago Tanthof; en
6. Herkenbaarheid winkelcentra vanaf toegangswegen vergroten.

Het bestuur van TOV heeft Roots Beleidsadvies gevraagd om de acties 1, 2, 4, 5 en 6 uit te werken in termen van (mogelijke) planning, kosten en financiering. Het onderhavige rapport bevat daarom een gericht advies voor de uitvoering van deze vijf acties. Het financieel bijdragen aan investeringen in zonnepanelen en/of LED-verlichting is in het verleden al uitgevoerd en daarom in dit actieprogramma niet uitgewerkt. Waarschijnlijk zal de uitvoering van deze actie wel een nieuwe impuls worden gegeven. Daarnaast is TOV voornemens te gaan investeren in de doorontwikkeling van Sportpark Tanthof tot voorzieningencentrum voor de wijk. Deze actie kwam in de enquête als 7de uit de bus.

1. Aanleiding en doelstelling

1.1 Aanleiding

In januari 2011 is het Ondernemersfonds Delft opgericht. Sindsdien worden in Delft via een opslag op de OZB van niet-woningen middelen verworven om bij te dragen aan de samenwerking tussen bedrijven, instellingen en overheid in Delft en de economische ontwikkeling van de stad.

De middelen van het Ondernemersfonds Delft worden gebiedsgericht ingezet. Dit betekent dat de ondernemers in een gebied zelf kunnen beschikken over hun inleg mits zij goed zijn georganiseerd. In het gebied Tanthof worden de middelen beheerd door de Tanthof Ondernemers Vereniging (TOV) Delft. Deze vereniging is medio 2014 opgericht en geldt als vertegenwoordiger van alle zakelijke OZB-betalers in het gebied. Het gebied omvat daarbij Bedrijventerrein Tanthof-West, de Afrikabuurt (west en oost), de Latijns Amerikabuurt, de Aziëbuurt, de Tanthof-kadebuurt, Bedrijventerrein Tanthof-Oost, de Boerderijbuurt, de Dierenbuurt, de Vogelbuurt (west en oost), de Bosrand, Abtswoude en Buitenhof-Zuid.¹

Eén van de belangrijkste taken van de vereniging is het gericht inzetten van de middelen uit het ondernemersfonds. Dit lijkt gemakkelijker dan het is. Het blijkt namelijk lastig om projecten te identificeren die bijdragen aan een bredere doelstelling dan die van individuele organisaties en/of deelgebieden in Tanthof alleen en tevens kunnen rekenen op een breed draagvlak onder de bedrijven en verenigingen in het gebied. Om toch dergelijke projecten te identificeren, heeft de vereniging Roots Beleidsadvies gevraagd een actieprogramma voor het gebied op te stellen. In het verleden heeft Roots soortgelijke programma's voor de Delftse binnenstad, bedrijventerrein Schieoevers, Voorhof, Delftse Hout en Buitenhof opgesteld.

1.2 Doelstelling

In overleg met het bestuur van TOV is besloten om met het Actieprogramma Tanthof Delft te richten op het realiseren van de volgende twee doelstellingen:

1. Het verhogen van de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof; en
2. Het stimuleren van de samenwerking in het gebied.

De acties die vanuit het actieprogramma worden uitgevoerd, dienen bij te dragen aan het realiseren van deze twee doelstellingen. In de interviews en enquête die ten behoeve van het actieprogramma zijn afgenomen, is dan ook steeds aan deze twee doelstellingen gememoreerd.

¹ Het gebied waarin Tanthof Ondernemers Vereniging actief is daarmee niet helemaal gelijk aan de wijk Tanthof (incl. Abtswoude) in o.a. de wijk- en buurtindeling van het CBS. In feite gaat het om de wijk Tanthof (incl. Abtswoude) plus de buurt Buitenhof-Zuid (het gebied tussen de Kruithuisweg en het water).

2. Actieprogramma Tanthof Delft

2.1 Proces van het opstellen

Roots Beleidsadvies is de afgelopen maanden met diverse stakeholders in gesprek gegaan en heeft met behulp van een enquête gepeild welke acties de bedrijven en verenigingen uit het gebied nodig achten voor het verhogen van de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving en het stimuleren van de samenwerking.

Na het vaststellen van deze twee doelstellingen is in de eerste plaats gesproken met diverse stakeholders uit het gebied. Doel van die *gesprekken* was *om acties te identificeren* die konden bijdragen aan het realiseren van de doelstelling van het actieprogramma. In bijlage B is een overzicht opgenomen van de stakeholders die op deze wijze een bijdrage aan het programma hebben geleverd.

Vervolgens is in overleg met het bestuur een longlist van mogelijke acties vastgesteld zodat deze kon worden voorgelegd aan de bedrijven en verenigingen uit het gebied. Dit laatste vond plaats middels een enquête die op 22 februari 2018 onder de zakelijke OZB-betalers uit Tanthof is verspreid en waarbij op 1 maart en 7 maart jl. (digitaal) is gerappelleerd.

De *enquête* was bedoeld *om* het *draagvlak voor de uitvoering van acties te peilen*. De respons op de enquête bedroeg circa 30% (zie ook Bijlage C). Digitaal is de enquête door 28 bedrijven en verenigingen uit Tanthof ingevuld. Aanvullend hierop hebben 11 zakelijke OZB-betalers uit Tanthof de enquête schriftelijk geretourneerd. In de prioriteitstelling van acties heeft elke OZB-betaler één stem gekregen.

2.2 Prioriteitstelling in acties

In de enquête is bedrijven en verenigingen uit Tanthof gevraagd om van een lijst van 25 mogelijke acties om de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof te verhogen en de samenwerking in het gebied te stimuleren aan te geven welke vijf acties zij het belangrijkste vonden.² Ook is gevraagd welke actie volgens hen *niet* zou moeten worden uitgevoerd.³ De belangrijkste resultaten van de enquête zijn in tabel 2.1 samengevat.

²De bedrijven en verenigingen kregen tevens de gelegenheid om de lijst aan te vullen met acties die in hun ogen ontbraken. Van die gelegenheid hebben vijf organisaties gebruik gemaakt. Bij twee acties was het niet geheel duidelijk wat hiermee werd bedoeld, bij één actie ging het (vooral) om een individueel belang. De overige twee suggesties bevatten concrete ideeën die daarom ook in het actieprogramma zijn opgenomen (zie actie 24-25 in tabel 2.1).

³De ondernemers konden ook aangeven dat alle acties in hun ogen relevant waren. In dat geval is bij geen enkele actie een minpunt in rekening gebracht. Ruim 38% van de bedrijven en verenigingen in Tanthof koos hiervoor.

Tabel 2.1: De door de bedrijven en verenigingen aangebrachte prioriteitstelling in acties om de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof te verhogen en de samenwerking in het gebied te stimuleren

Acties op volgorde van prioriteit bij bedrijven en verenigingen uit Tanthof	Aantal pluspunten	Aantal minpunten	Totaal-score
1. Meer verlichting op donkere plekken	21	0	21
2. Extra investeren in groenbeheer en -onderhoud	13	0	13
3. Financieel bijdragen aan investeringen in zonnepanelen en/of LED-verlichting	12	1	11
4. Lobby voor aanpak verkeersknelpunten in het gebied	12	1	11
5. Versterken imago Tanthof	10	0	10
6. Herkenbaarheid winkelcentra vanaf toegangswegen vergroten	10	1	9
7. Doorontwikkeling Sportpark Tanthof tot voorzieningencentrum voor de wijk	9	0	9
8. Ontwikkelen van parkeervisie per deelgebied	9	1	8
9. Verbinding Sportpark Tanthof en Abtswoudsebos versterken	9	2	7
10. Aanleg glasvezelnetwerk	7	0	7
11. Beheer van online communicatieplatform voor bedrijven & verenigingen in het gebied	7	0	7
12. Investeren in mobiele surveillance in het gebied	7	1	6
13. Meer evenementen in de winkelcentra	7	1	6
14. Onderzoek naar voorzieningenbehoefte wijkbewoners	7	1	6
15. Organisatie van (jaarlijkse) open bedrijvendag Tanthof	7	1	6
16. Organisatie van evenementen gericht op kennismaking met de 'buurman'	5	0	5
17. Organisatie van netwerkbijeenkomsten met omliggende ondernemersgebieden	5	0	5
18. Ontwikkelen Jongeren OntmoetingsPlaatsen (JOP)	6	2	4
19. Ontwikkeling 'maakplaats' voor ZZP'ers uit de wijk (met collectieve voorzieningen)	5	1	4
20. Bedrijven mogelijkheid geven om zichzelf te presenteren in nieuwsbrief TOV	3	0	3
21. Dubbelgebruik van locaties stimuleren	3	0	3
22. Verkennen van mogelijkheden voor collectieve inkoop van goederen en diensten	4	2	2
23. Organisatie informatiebijeenkomsten ruimtelijk-economisch beleid	2	0	2
24. Bankje aan Dasstraat tegen de grijze muur, lichtjes langer laten branden in de bomen + vervangen, Tanthof-Oost het beton (grijs) verven in frisse kleuren	1	0	1
25. Verkennen/onderzoeken hoe het is gesteld met woonwijk over 10 jaar en wat moet/kan gebeuren	1	0	1
26. Investeren in aantrekkelijkheid geluidsschermen Kruidhuisweg	6	6	0
27. Organisatie van seminars over bedrijfs- en organisatiethema's	2	3	-1

Bron: Roots Beleidsadvies o.b.v. enquête Tanthof, 2018

Uit de enquête is gebleken dat de bedrijven en verenigingen uit Tanthof vooral veel belang hechten aan meer verlichting op donkere plekken. Een ruime meerderheid (54%) van de bedrijven en verenigingen beoordeelde deze actie als één van de belangrijkste vijf om uit te gaan voeren.

Extra investeren in groenbeheer en -onderhoud (2) kon rekenen op een derde van de stemmen, terwijl dit bij het financieel bijdragen aan investeringen in zonne-

panelen en/of LED-verlichting (3), de lobby voor aanpak van verkeersknelpunten (4), het versterken van het imago van Tanthof (5) en het vergroten van de herkenbaarheid van de winkelcentra vanaf toegangswegen (6) voor meer dan een kwart gold.

2.3 Uitwerking van de acties

Het bestuur van TOV Delft heeft Roots Beleidsadvies gevraagd om voor vijf van de zes genoemde acties met het grootste draagvlak een aanvullend advies ten aanzien van de mogelijke planning, kosten en financiering uit te werken. Het financieel bijdragen aan investeringen in zonnepanelen en/of LED-verlichting is in het verleden al uitgevoerd en daarom in dit actieprogramma niet uitgewerkt. Waarschijnlijk zal de uitvoering van deze actie wel een nieuwe impuls worden gegeven.

Dit betekent dat in het onderhavige actieprogramma de volgende acties zijn uitgewerkt in termen van mogelijke planning⁴, kosten en financiering:

- ✓ Meer verlichting op donkere plekken;
- ✓ Extra investeren in groenbeheer en -onderhoud;
- ✓ Lobby voor aanpak verkeersknelpunten in het gebied;
- ✓ Versterken imago Tanthof; en
- ✓ Herkenbaarheid winkelcentra vanaf toegangswegen vergroten.

De resultaten van deze uitwerking zijn in de volgende subparagrafen opgenomen.

⁴ N.B. Bij de planning moet rekening worden gehouden met het feit dat uiteindelijk het bestuur van TOV Delft verantwoordelijk is voor de coördinatie en uitvoering van de acties. Dit betekent dat de feitelijke planning kan afwijken van de in dit actieprogramma aangegeven mogelijke planning van activiteiten. De planning en volgorde van activiteiten gelden primair als advies voor de uitvoering van de betreffende acties.

2.3.1 Meer verlichting op donkere plekken

Actiepunt: Meer verlichting op donkere plekken	
Omschrijving	In Tanthof zijn diverse donkere plekken, ook op de werklocaties en de toegangswegen tot werklocaties. Bij deze actie gaat het om het realiseren van meer verlichting op deze donkere plekken, zodat de veiligheid(sbeleving) daar toeneemt. Bij de locaties kan op voorhand o.a. worden gedacht aan locaties in de winkelcentra en de toegangswegen tot Sportpark Tanthof.
Trekker	TOV Delft
Betrokkenen	Gemeente Delft en de diverse bedrijven en verenigingen in het gebied
Planning	<ul style="list-style-type: none"> • <i>2018-Q2 en 2018-Q3</i>: Inventarisatie van de belangrijkste knelpunten zoals die voor wat betreft de verlichting op de werklocaties en de toegangswegen tot werklocaties door bedrijven en verenigingen in Tanthof worden ervaren. In de interviews zijn op dit punt in elk geval de knelpunten op de Tanthofdreef (fietspad van/naar het Sportpark) en die in de winkelcentra benoemd. De enquête geeft echter indicaties dat ook op de bedrijventerreinen knelpunten worden ervaren. Het verdient aanbeveling om voor de aanpak van de donkere plekken een aparte bijeenkomst te beleggen, zodat duidelijk wordt welke partijen precies knelpunten ervaren en welke aanpakken er mogelijk zijn om die knelpunten weg te nemen. Daarbij is het ook relevant om na te gaan welke technische (on)mogelijkheden er zijn om (verlichtings)maatregelen zo duurzaam mogelijk toe te passen. Daarbij kan gedacht worden aan LED-verlichting, bewegingssensoren, etc. • <i>2018-Q4 e.v.</i>: Op basis van de uitkomsten van de inventarisatie een concreet plan opstellen voor het realiseren van meer verlichting op de werklocaties en de toegangswegen tot werklocaties. Vervolgens offertes aanvragen voor het realiseren van de gewenste verlichting. Hierbij ook de gemeente nauw betrekken, zodat de extra verlichting past binnen de lokale regelgeving.
Prioriteit ondernemers	Zeer hoog. 53% van de bedrijven en verenigingen in Tanthof selecteerde deze actie als één van de belangrijkste vijf om de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof te verhogen en de samenwerking in het gebied te stimuleren. In elk deelgebied van Tanthof werd deze actie als één van de belangrijkste drie acties aangemerkt om uit te voeren.
Samenhang met...	Extra investeren in groenbeheer en -onderhoud (2, zie ook 2.3.2), lobby voor aanpak verkeersknelpunten in het gebied (4, zie ook 2.3.3), beheer van online communicatieplatform voor bedrijven & verenigingen in het gebied (11) en evt. organisatie informatiebijeenkomsten ruimtelijk-economisch beleid (23). Gegeven de samenhang met de voorgaande acties en het feit dat (de aanpak van) verlichting, groenbeheer en infrastructuur primair de verantwoordelijkheid van de overheid is, overweegt het bestuur van TOV om een loket op te zetten om de concrete behoeften van ondernemers in kaart te brengen/hebben en deze vanuit dit collectief ook (periodiek) inzichtelijk te maken voor partners w.o. de gemeente Delft. Het online communicatieplatform Channels zal tevens voor dit doel worden ingezet.
Beoogd resultaat	Het vergroten van de veiligheid(sbeleving) van bezoekers en gebruikers van het gebied.
Kosten	De kosten van de genoemde inventarisatie zijn zeer beperkt. Het is voor te stellen dat de bedrijven en verenigingen worden uitgenodigd voor een bijeenkomst waarin de verlichting op de werklocaties en de toegangswegen tot werklocaties centraal staat. In die bijeenkomst kunnen de belangrijkste knelpunten worden besproken, inclusief (mogelijke) aanpak. Ter voorbereiding op de bijeenkomst kunnen door TOV alvast de genoemde technische (on)mogelijkheden voor (verlichtings)maatregelen worden geïnventariseerd. De kosten van de totale inventarisatie (inclusief bijeenkomst) worden door Roots geschat op maximaal € 2.500,-.

Kosten (vervolg)	De kosten van de uitvoering van de aanpak zijn op voorhand moeilijk aan te geven en hangen voor een belangrijk deel af van het ambitieniveau van TOV Delft. Het verdient aanbeveling om van tevoren een maximaal budget te bepalen dat recht doet aan de omvang van de problematiek. Voor te stellen is dat voor de uitvoering van deze actie een maximaal budget van € 7.500,- wordt aangehouden en dat het de kunst wordt om dit budget zo effectief mogelijk te besteden.
Financiering	Vanuit het Ondernemersfonds Delft.

2.3.2 Extra investeren in groenbeheer en –onderhoud

Actiepunt: Extra investeren in groenbeheer en –onderhoud	
Omschrijving	Bij deze actie gaat het in de eerste plaats om het inventariseren van de kwaliteit van het groen in de directe omgeving van de werklocaties. Hierbij kan worden aangesloten op de meetgegevens van de Gemeente Delft die dit kwaliteitsniveau o.b.v. de Delftse Schouwgids periodiek beoordeelt. Vervolgens kan op plekken waar extra investeringen gewenst zijn in overleg met de gemeente tot een aanpak worden gekomen. Deze aanpak concentreert zich daarbij op de belangrijkste werklocaties in de wijk, ofwel de bedrijventerreinen Tanthof-West en Tanthof-Oost, de winkelcentra Bikolaan en Dashof & Sportpark Tanthof.
Trekker	TOV Delft
Betrokkenen	Gemeente Delft, de diverse bedrijven en verenigingen in het gebied en Bedrijven Kring Schieoevers (om ervaring uit te wisselen)
Planning	<ul style="list-style-type: none"> • 2018-Q2: Inventariseren van de kwaliteit van het groen in de directe omgeving van de werklocaties. Hierbij kan in eerste instantie worden aangesloten op de meetgegevens van de Gemeente Delft. Op basis van de Delftse Schouwgids beoordeelt zij namelijk periodiek het kwaliteitsniveau van de openbare ruimte (zie link voor meer informatie).⁵ Tegelijkertijd verdient het aanbeveling om op de hierboven genoemde locaties aanvullend de kwaliteit van het groen met de gevestigde bedrijven en verenigingen te schouwen en daarbij de belangrijkste aandachtspunten per werklocatie te verzamelen. De resultaten zouden aan de orde kunnen komen in de bijeenkomst over verlichtingsmaatregelen (zie 2.3.1), zodat ook zo veel als mogelijk leden bij de aanpak van het groen worden betrokken. • 2018-Q3 en 2018-Q4: De resultaten van de inventarisatie kunnen worden gebruikt om een concreet plan voor de verbetering van het groen in de wijk te maken. Het verdient aanbeveling om eerst een plan op hoofdlijnen te maken om vervolgens het gesprek met de gemeente aan te gaan over de mogelijkheden tot samenwerking en financiering. Waar de gemeente nu in de gehele wijk streeft naar het kwaliteitsniveau C zijn er mogelijk afspraken te maken om voor de werklocaties te streven naar kwaliteitsniveau A of B. Ook over de wijze waarop dit niveau wordt bereikt, kunnen wellicht afspraken worden gemaakt. Het verdient daarbij in elk geval aanbeveling om kennis uit te wisselen met Bedrijven Kring Schieoevers (BKS) die het beheer van de gemeente heeft overgenomen om tot een efficiëntere besteding van middelen te komen (zie link voor meer informatie). Op het moment dat duidelijk is of TOV Delft wil investeren in frequenter/beter onderhoud of de totale regie over het groenbeheer en –onderhoud rondom de werklocaties wil overnemen, kan een gericht plan van aanpak worden gemaakt en kunnen offertes bij hoveniers worden opgevraagd. • 2019 e.v.: Uitvoering van het plan zoals dit in 2018 is gemaakt (zie hiervoor) en begeleiding van de werkzaamheden van het door TOV Delft gekozen bedrijf.
Prioriteit ondernemers	Hoog. 33% van de bedrijven en verenigingen in Tanthof selecteerde deze actie als één van de belangrijkste vijf om de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof te verhogen en de samenwerking in het gebied te stimuleren. Vooral in Tanthof-West werd de uitvoering van deze maatregel een hoge prioriteit toegekend.
Samenhang met...	Acties die al vanuit het ondernemersfonds worden uitgevoerd, zoals de investeringen in plantenbakken en hanging baskets, maar ook het vergroten van de herkenbaarheid van de winkelcentra vanaf toegangswegen (6) en eventueel versterken imago Tanthof (5).
Beoogd resultaat	De werklocaties in Tanthof aantrekkelijker maken en een bijdrage leveren aan de gastvrijheid van het gebied.

⁵ Uit die meetgegevens blijkt dat in Tanthof de kwaliteit veelal als 'gemiddeld' wordt beoordeeld. Op een aantal locaties wordt de kwaliteit als 'goed' beoordeeld, maar dit is niet het geval in de directe omgeving van werklocaties. Dit verklaart waarschijnlijk ook het grote belang dat de bedrijven en verenigingen aan het extra investeren in groenbeheer en -onderhoud hechten.

Kosten	De kosten van de hiervoor in 2018 aangegeven activiteiten schatten wij op ca. € 5.000,-. Voordeel is dat kan worden aangesloten op de ervaringen zoals die in Schieoevers zijn opgedaan. De kosten hangen dan ook vooral samen met de tijdsinvestering die gepaard gaat het met de afstemming met de gemeente Delft en het maken van een gericht plan van aanpak. Daarbij dient ook te worden bepaald hoeveel TOV Delft vanaf 2018 wil gaan investeren in extra groenbeheer en –onderhoud rondom de werklocaties. ⁶ De hoge prioriteit die de bedrijven, instellingen en verenigingen aan extra investeringen in groenbeheer en –onderhoud hebben toegekend, maakt een relatief forse bijdrage aan dit beheer en onderhoud legitiem. Tegelijkertijd dient ervoor te worden gewaakt dat de gemeente Delft er gemakshalve van uitgaat dat het gewenste hogere kwaliteitsniveau door investeringen van bedrijven en verenigingen zelf wordt gerealiseerd c.q. gefinancierd. Het verdient daarom in elk geval aanbeveling om de (extra) investeringen uitsluitend op de werklocaties te richten en met de gemeente in gesprek te blijven over het groenbeheer en –onderhoud in de overige delen van de wijk. Op het moment dat daar (tevens) een upgrade plaatsvindt, ligt het voor de hand om daarop ook bij de werklocaties aanspraak te maken. De extra investeringen in het groenbeheer en –onderhoud vanuit TOV Delft kunnen dan worden afgebouwd.
Financiering	Het schouwen en het maken van een plan van aanpak kunnen primair vanuit het Ondernemersfonds Delft worden gefinancierd. In het geval TOV Delft ervoor kiest om de totale regie over het groenbeheer en –onderhoud rondom de werklocaties over te nemen (zie bij planning) dient de gemeente Delft ook financieel bij de uitvoering van het plan te worden betrokken c.q. dient het huidige budget dat de gemeente aan het groenbeheer/–onderhoud rondom de werklocaties besteedt aan TOV Delft beschikbaar te worden gesteld.

⁶ Het bestuur van TOV Delft heeft aangegeven voorsnog rekening te houden met een jaarlijkse uitgave van € 10.000,- voor de intensivering van de groenbeleving in de wijk.

2.3.3 Lobby voor aanpak verkeersknelpunten in het gebied

Actiepunten: Lobby voor aanpak verkeersknelpunten in het gebied	
Omschrijving	Bij deze actie gaat het in de eerste plaats om een inventarisatie van de belangrijkste verkeersknelpunten in termen van zowel verkeersdruk als verkeersveiligheid. Op voorhand kan o.a. gedacht worden aan de barrière tussen Tanthof-West en Tanthof-Oost, de oversteekplaatsen bij de Tanthofdreef en de ontsluiting van de twee winkelgebieden. Op het moment dat de precieze knelpunten duidelijk zijn, kan bij de gemeente gericht worden gelobbyd voor een aanpak.
Trekker	TOV Delft
Betrokkenen	Bedrijven en verenigingen in het gebied, Gemeente Delft
Planning	<ul style="list-style-type: none"> 2018-Q2: Inventarisatie van de belangrijkste verkeersknelpunten in termen van zowel verkeersdruk als verkeersveiligheid zoals die door bedrijven en verenigingen in Tanthof worden ervaren. Vanuit het oogpunt van efficiëntie/effectiviteit verdient het aanbeveling om deze inventarisatie parallel aan de inventarisatie van de belangrijkste verlichtingsknelpunten (zie 2.3.1) te laten plaatsvinden. Op deze manier worden de kosten beperkt en worden de bedrijven en verenigingen slechts eenmaal bevroegd, wat waarschijnlijk de respons ten goede komt. 2018-Q3 e.v.: Op de belangrijkste dossiers contact zoeken met vertegenwoordigers van de gemeente Delft (raadsleden, wethouders en/of ambtelijke organisatie) en daarbij de concrete behoeften van bedrijven en verenigingen in Tanthof kenbaar maken. Om een goede lobby te kunnen voeren, is regelmatige afstemming met de achterban (de bedrijven en verenigingen in Tanthof) een must. Het online communicatieplatform Chainels is daarvoor bij uitstek geschikt. Door middel van regelmatige afstemming kunnen actuele behoeften tijdig worden aangekaart. Bovendien kan de informatievoorziening over infrastructurele projecten dan meer proactief in plaats van reactief worden vormgegeven.
Prioriteit ondernemers	Bovengemiddeld. Meer dan 30% van de bedrijven en verenigingen in Tanthof selecteerde deze actie als één van de belangrijkste vijf om de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)-omgeving in Tanthof te verhogen en de samenwerking in het gebied te stimuleren. Vooral in de winkelcentra Bikolaan en Dashof werd de uitvoering van deze maatregel een hoge prioriteit toegekend.
Samenhang met...	Ontwikkelen van parkeervisie per deelgebied (8) en verbinding Sportpark Tanthof en Abtswoudsebos versterken (9), maar ook meer verlichting op donkere plekken (1, zie 2.3.1), extra investeren in groenbeheer en -onderhoud (2, zie 2.3.2), beheer van online communicatieplatform voor bedrijven & verenigingen in het gebied (11) en eventueel organisatie informatiebijeenkomsten ruimtelijk-economisch beleid (23).
Beoogd resultaat	Verbetering bereikbaarheid en daarmee verbetering van het ondernemersklimaat.
Kosten	De kosten van de werkzaamheden in 2018-Q2 zijn nihil op het moment dat deze worden gekoppeld aan de werkzaamheden zoals die in het betreffende kwartaal bij de actie 'meer verlichting op donkere plekken' zijn aangegeven. De kosten voor de werkzaamheden in 2018-Q3 e.v. zijn afhankelijk van de keuze van het bestuur van TOV om voor deze werkzaamheden wel/niet aanvullende capaciteit in te huren. Op het moment dat de lobby voor de aanpak van verkeersknelpunten een vast onderdeel van de werkzaamheden van het bestuur van TOV wordt, kunnen de kosten zeer beperkt zijn.
Financiering	Vanuit het Ondernemersfonds Delft.

2.3.4 Versterken imago Tanthof

Actiepunt: Versterken imago Tanthof	
Omschrijving	Bij deze actie gaat het om het in kaart brengen van het huidige imago onder verschillende doelgroepen en het opzetten van een strategie om het imago bij deze doelgroepen te verbeteren. Nu bestaat het beeld dat het imago van de wijk bij bijvoorbeeld jongeren minder sterk wordt. De vraag is of dit zo is en zo ja, waarin dit zit en wat daaraan kan worden gedaan. Deze actie is gericht op zowel het in kaart brengen van knelpunten als het uitvoeren van projecten om deze knelpunten aan te pakken.
Trekker	TOV Delft
Betrokkenen	Bedrijven en verenigingen uit het gebied en eventueel Gemeente Delft en Delft Marketing
Planning	<ul style="list-style-type: none"> • <i>2018-Q2 en 2018-Q3</i>: Onderzoek van het huidige imago van de wijk en de behoefte van bedrijven op dit punt. Het onderzoek lijkt op voorhand vooral relevant voor de consumentgerichte bedrijven en verenigingen in het gebied, maar kan wellicht ook voor de b2b-bedrijven belangrijk zijn. Het is in elk geval belangrijk om na te gaan welke informatie bedrijven en verenigingen in het gebied graag over het imago van Tanthof zouden willen hebben. Als dit duidelijk, kan het imago van Tanthof gericht worden gemeten en kan een gerichte inventarisatie plaatsvinden om het imago van Tanthof te versterken. Het verdient aanbeveling om het onderzoek te laten begeleiden door een brede groep van bedrijven en verenigingen die de verbetering van het imago van Tanthof belangrijk vindt. De interesse om zitting te nemen in een begeleidingsgroep kan bij de ALV op 24 mei 2018 worden gepeild. De eerste bijeenkomst met de begeleidingsgroep zou vervolgens kunnen worden gebruikt om na te gaan welke informatie de betreffende bedrijven en verenigingen graag over het imago zouden willen hebben. Op die manier kan een gerichte uitvraag worden gedaan richting bureaus die het onderzoek kunnen verrichten. Waar het voorgaande vooral belangrijk is om de betrokkenheid van bedrijven en verenigingen te borgen, is het met het oog op het vervolg tevens belangrijk om het onderzoek te richten op het identificeren van verbeterpunten. Bij welke doelgroep is het imago zwak en wat zijn hiervoor (mogelijke) verklaringen? Inzicht hierin kan de basis vormen voor een marketingstrategie die op het versterken van het imago van Tanthof is gericht. • <i>2018-Q4 e.v.</i>: Aanbieding van het onderzoek aan de bedrijven en verenigingen in het gebied. Een bijeenkomst organiseren om de resultaten van het onderzoek te presenteren en met elkaar te bespreken of vervolgacties gewenst zijn. Bij eventuele vervolgacties kan worden gedacht aan de organisatie van evenementen om de bekendheid van (de bedrijven en verenigingen in) Tanthof onder relevante doelgroepen te vergroten, het voeren van online marketingstrategie maar bijvoorbeeld ook het ontwikkelen van zogenaamde 'landmarks' en/of het versterken van bekende elementen uit de wijk die het (gewenste) imago ondersteunen. De acties die worden uitgevoerd om het imago van Tanthof te versterken, zouden logischerwijs moeten volgen uit het onderzoek dat in 2018-Q2 en 2018-Q3 wordt uitgevoerd.
Prioriteit ondernemers	Bovengemiddeld. Meer dan een kwart van de bedrijven en verenigingen in Tanthof selecteerde deze actie als één van de belangrijkste vijf om de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof te verhogen en de samenwerking in het gebied te stimuleren. Vooral in de winkelcentra en (overig) Tanthof-West werd de uitvoering van deze maatregel een hoge prioriteit toegekend.

Samenhang met...	Evt. extra investeren in groenbeheer en -onderhoud (2), herkenbaarheid winkelcentra vanaf toegangswegen vergroten (6), doorontwikkeling Sportpark Tanthof tot voorzieningencentrum voor de wijk (9), meer evenementen in de winkelcentra (13), onderzoek naar voorzieningenbehoefte wijkbewoners (14), organisatie van (jaarlijkse) open bedrijvendag Tanthof (15), organisatie van evenementen gericht op kennismaking met de 'buurman' (16), organisatie van netwerkbijeenkomsten met omliggende ondernemersgebieden (17) en bedrijven mogelijkheid geven om zichzelf te presenteren in nieuwsbrief TOV (20).
Beoogd resultaat	Het vergroten van de aantrekkingskracht van Tanthof voor relevante doelgroepen van de bedrijven en verenigingen in het gebied.
Kosten	De kosten die gepaard gaan met de uitvoering van het onderzoek bedragen waarschijnlijk zo'n € 10.000,- tot € 15.000,-. De kosten die gepaard gaan met de uitvoering van eventuele vervolgacties hangen primair af van de uitkomsten van het onderzoek, maar ook van het ambitieniveau van TOV Delft op dit punt. Dit bedrag is daarom op voorhand moeilijk te ramen. Het verdient in elk geval aanbeveling om deze actie m.b.v. twee projecten uit te voeren c.q. te financieren; één project dat puur is gericht op de uitvoering van het onderzoek en één project dat de uitvoering van de marketingstrategie betreft.
Financiering	Vanuit het Ondernemersfonds Delft.

2.3.5 Herkenbaarheid winkelcentra vanaf toegangswegen vergroten

Actiepunt: Herkenbaarheid winkelcentra vanaf toegangswegen vergroten	
Omschrijving	De herkenbaarheid van de entrees van de winkelcentra in Tanthof verdient aandacht. Deze herkenbaarheid kan worden vergroot d.m.v. investeringen in de openbare ruimte en het verduidelijken van de entrees. Bij het eerste gaat het bijvoorbeeld om het realiseren van fleurige(re) entrees, terwijl het bij het tweede bijvoorbeeld gaat om het realiseren van passende bebording, de plaatsing van vlaggen, het aanbrengen van verlichting, etc.. Bij deze actie wordt eerst een concreet plan opgesteld om de herkenbaarheid van de entrees te vergroten om vervolgens hierin ook te investeren.
Trekker	TOV Delft
Betrokkenen	Bedrijven en verenigingen in het gebied, Gemeente Delft en evt. Provincie Zuid-Holland
Planning	<ul style="list-style-type: none"> • <i>2018-Q2 en 2018-Q3:</i> Analyse van de huidige aantrekkelijkheid en herkenbaarheid van de entrees van de winkelcentra en contact leggen met de gemeente Delft. Het verdient aanbeveling om vanuit een 'customer journey' na te gaan waar de bezoekers van respectievelijk de winkelcentra Bikolaan en Dashof vandaan komen (herkomst), hoe zij de twee gebieden bereiken (vervoersmiddel) en hoe de entrees vanuit dat perspectief worden beoordeeld. Op basis daarvan kan een concreet plan van aanpak voor de verbetering van de aantrekkelijkheid en herkenbaarheid van de entrees worden gemaakt. <p>Het is voor te stellen dat in dit plan een onderscheid wordt gemaakt in de acties die zijn gericht op het verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte en de acties die zijn gericht op het verduidelijken van de entrees. De huidige activiteiten van de vereniging rondom de seizoensbeplanting c.q. het onderhoud van de plantenbakken zouden in het eerste onderdeel van het plan (gericht op de kwaliteit van de openbare ruimte) een plek kunnen krijgen. Sowieso verdient het aanbeveling om de samenhang met de acties 1 (meer verlichting op donkere plekken), 2 (extra investeren in groenbeheer en -onderhoud) en 4 (lobby voor aanpak verkeersknelpunten in het gebied te duiden, zodat de diverse acties elkaar ook (gaan) versterken.</p> <p>Om de betrokkenheid van bedrijven en verenigingen bij de uitvoering van deze actie te vergroten, zou met de leden van TOV Delft een schouw van de entrees van de winkelcentra kunnen worden georganiseerd. Op die manier wordt tevens duidelijker welke behoeften de diverse bedrijven en verenigingen in Tanthof op dit punt precies hebben. Het is de kunst om in het plan van aanpak ook goed op deze behoeften in te spelen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>2018-Q4 e.v.:</i> Uitvoering van het plan. Mogelijk dat hierbij ook provincie Zuid-Holland dient te worden betrokken. Dit is het geval als uit de analyse blijkt dat voor een goede 'customer journey' ook de bebording op de Kruithuisweg dient te worden aangepast.
Prioriteit ondernemers	Bovengemiddeld. Meer dan een kwart van de bedrijven en verenigingen in Tanthof selecteerde deze actie als één van de belangrijkste vijf om de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof te verhogen en de samenwerking in het gebied te stimuleren. Vooral in de winkelcentra Bikolaan en Dashof werd de uitvoering van deze maatregel een hoge prioriteit toegekend.
Samenhang met...	Meer verlichting op donkere plekken (1), extra investeren in groenbeheer en -onderhoud (2), lobby voor aanpak verkeersknelpunten in het gebied (4) en eventueel versterken imago Tanthof (5), ontwikkelen van parkeervisie per deelgebied (8), meer evenementen in de winkelcentra (13) en organisatie informatiebijeenkomsten ruimtelijk-economisch beleid (23).
Beoogd resultaat	Een gastvrij welkom aan alle bezoekers en gebruikers van het gebied.

Kosten	De kosten die gepaard gaan met de uitvoering van de analyse bedragen circa € 5.000,-; afhankelijk van de analyses die worden uitgevoerd en de wijze waarop het proces wordt ingericht. Het verdient in elk geval aanbeveling om bij de analyse ook de diverse bedrijven en verenigingen uit het gebied nauw te betrekken, zodat duidelijk(er) wordt welke knelpunten zij ervaren en daarmee in de planvorming ook rekening kan worden gehouden. De kosten die gepaard gaan met de uitvoering van het plan hangen uiteraard af van de uitkomsten van de analyse. Op voorhand is dit bedrag moeilijk te ramen. ⁷
Financiering	De financiering van het eerste project (zie bij kosten) kan primair vanuit Ondernemersfonds Delft plaatsvinden. Voor de financiering van het tweede project ligt cofinanciering vanuit de gemeente Delft voor de hand, aangezien het hierbij waarschijnlijk ook gaat om investeringen in de openbare ruimte en bewegwijzering. De omvang van de cofinanciering en dus ook de mate waarin het Ondernemersfonds Delft aan de uitvoering van het tweede project bijdraagt, hangt af van de omvang van de gesignaleerde kansen/knelpunten en de aard daarvan.

⁷ Het bestuur van TOV heeft aangegeven voor het opfleuren van de winkelcentra (incl. analyse) rekening te houden met een uitgave van € 20.000,-. Dit maakt het eventueel mogelijk om de uitvoering van deze actie door een externe deskundige te laten begeleiden.

3. Organisatie en financiering

3.1 Organisatie van het actieprogramma

In de uitvoering van het Actieprogramma Tanthof ligt het initiatief bij de Tanthof Ondernemers Vereniging (TOV). Het verdient aanbeveling om het programma de komende jaren als leidraad te hanteren voor de activiteiten van de vereniging. Het actieprogramma is immers tot stand gekomen met betrokkenheid van de bedrijven en verenigingen uit het gebied en de in het programma uitgewerkte acties kunnen rekenen op een breed draagvlak. Met de uitvoering van het actieprogramma levert de ondernemersvereniging bovendien een concrete bijdrage aan het verhogen van de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof en het stimuleren van de samenwerking in het gebied.

Het bestuur van TOV Delft wordt gevormd door vrijwilligers. Het uitvoeren c.q. aanjagen van acties kan in sommige gevallen veel tijd vragen. In die zin is het te overwegen om voor de (actieve) begeleiding van de uitvoering van projecten een projectcoördinator aan te stellen. Roots Beleidsadvies schat in dat de begeleiding van de in paragraaf 2.3 uitgewerkte acties circa een halve dag per week in beslag neemt. Dit betekent dat aanvullend op de in paragraaf 2.3 aangegeven kosten (op jaarbasis) een bedrag van € 12.500,- tot € 15.000,- zou kunnen/moeten worden vrijgemaakt als het bestuur ervoor kiest om de projecten door een (externe) projectcoördinator te laten begeleiden.

Andere optie is dat de (actieve) begeleiding van projecten vanuit het bestuur van TOV zelf plaatsvindt. In dat geval verdient het aanbeveling om (het aanjagen van) de diverse projecten onder de leden van het bestuur te verdelen, zodat het tijdsbeslag per bestuurslid tot het minimum wordt beperkt. Een dergelijke verdeling vergroot bovendien de slagvaardigheid in de begeleiding richting de bedrijven die de projecten uitvoeren.

Het bestuur van TOV Delft heeft aangegeven dat optie 2 voorlopig de voorkeur geniet. Bij elke actie wordt een bestuurlijk trekker geïdentificeerd en waar mogelijk zullen ook leden de uitvoering van acties trekken. Mogelijk dat op het niveau van acties/projecten externe begeleiding wordt ingehuurd, maar op het niveau van het programma zal dit vooralsnog niet gebeuren.

Gegeven de looptijd van de in paragraaf 2.3 uitgewerkte acties, verdient het aanbeveling om in 2019 de uitvoering van het actieprogramma te evalueren en als bestuur te besluiten om wel/niet aanvullende (nog niet uitgewerkte) acties uit het programma uit te voeren en/of opnieuw de behoeften van bedrijven en verenigingen in Tanthof te peilen. Het e.e.a. hangt ook af van de fasering die in de uitvoering van de gekozen acties wordt aangebracht en welke acties (mogelijk) continu worden uitgevoerd (bijv. investeren in groenbeheer en -onderhoud en lobby aanpak verkeersknelpunten). In elk geval zal TOV aanvullend op de in dit rapport uitgewerkte acties gaan investeren in zonnepanelen en/of LED-verlichting en de doorontwikkeling van Sportpark Tanthof tot voorzieningencentrum voor de wijk. Deze acties kwamen als respectievelijk 3de en 7de actie uit de bus en konden dus tevens op relatief groot draagvlak van de bedrijven en verenigingen in Tanthof rekenen.

Op het moment dat er (opnieuw) structureel ruimte in de begroting van de ondernemersvereniging ontstaat, ligt uitvoering van de acties met een iets lagere priori-

teit bij de bedrijven en verenigingen uit het gebied en/of een nieuwe behoefte-onderzoek voor de hand.

3.2 Financiering van het actieprogramma

Zoals hiervoor aangegeven, zullen voor het verhogen van de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof en het stimuleren van de samenwerking in het gebied de komende jaren diverse acties worden ondernomen. Het zal daarbij gaan om een mix van acties die in het vorige hoofdstuk zijn uitgewerkt, acties die op dit moment nog lopen en acties die het TOV aanvullend op de in dit rapport uitgewerkte acties wil gaan uitvoeren (financieel bijdragen aan investeringen in zonnepanelen en/of LED-verlichting en doorontwikkeling van Sportpark Tanthof tot voorzieningen-centrum voor de wijk).

Het verdient aanbeveling om bovenop die projecten structureel in communicatie te investeren. Op die manier wordt het voor de leden van de ondernemersvereniging duidelijk welke resultaten met de uitvoering van projecten c.q. het actieprogramma worden bereikt en wordt de participatie van bedrijven en verenigingen bij de uitvoering hiervan waarschijnlijk vergroot.

Elk jaar dient het bestuur van TOV te besluiten over de begroting en de uitvoering van acties. De uitvoering van de betreffende acties kan hoofdzakelijk vanuit het Ondernemersfonds Delft worden gefinancierd. Zoals beschreven in paragraaf 2.3 is bij een aantal acties wellicht aanvullende financiering via subsidiering mogelijk.

4. Slotbeschouwing

Tanthof: een woonwijk met veel economische activiteiten

De wijk Tanthof in Delft staat vooral bekend als woonwijk. Dit is op zich niet vreemd; de wijk telt ruim 15.000 inwoners en herbergt daarmee zo'n 15% van de Delftse bevolking. In de wijk zijn echter ook diverse economische activiteiten geconcentreerd. Samen zorgen zij voor ruim 6% van de werkgelegenheid in Delft. Een groot deel daarvan is geconcentreerd op de bedrijventerreinen Tanthof-West en Tanthof-Oost, maar ook de winkels en horecagelegenheden in de winkelcentra Bikolaan en Dashof zorgen voor veel werkgelegenheid. Daarnaast telt het gebied de nodige (sport)verenigingen en herbergt de wijk diverse ZZP'ers (ca. 600).

Actieprogramma Tanthof om de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof te verhogen en de samenwerking in het gebied te stimuleren

De Tanthof Ondernemers Vereniging (TOV) wil graag een stimulans geven aan de ontwikkeling van deze economische activiteiten. Concreet wil zij de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof verhogen en de samenwerking in het gebied stimuleren. De ondernemersvereniging heeft Roots Beleidsadvies gevraagd een actieprogramma op te stellen dat op de realisatie van deze twee doelstellingen is gericht.

Leidraad voor het stimuleren van de economische ontwikkeling van het gebied

Met het 'Actieprogramma Tanthof Delft' is een leidraad ontwikkeld voor de toekomstige activiteiten van de ondernemersvereniging om de economische ontwikkeling van Tanthof te ondersteunen. Het actieprogramma is in nauw overleg met de bedrijven, instellingen en verenigingen uit het gebied tot stand gekomen en de in het actieprogramma uitgewerkte acties kunnen rekenen op een breed draagvlak.

Uitdragen van successen actieprogramma van groot belang

Het verdient aanbeveling om de resultaten van de uitvoering van acties duidelijk zichtbaar te maken voor zowel de bedrijven en verenigingen uit het gebied als andere stakeholders in de stad. Hierdoor zal het actieprogramma meer gaan leven en kan de ondernemersvereniging – en de economie in Tanthof in het algemeen – aan bekendheid winnen. Alleen de uitvoering van het actieprogramma kan daarmee al het imago van de wijk versterken.

Periodiek peilen van behoeftes

Hoewel het 'Actieprogramma Tanthof Delft' past bij de actuele wensen en behoeftes van de bedrijven en verenigingen in het gebied, zal het in de toekomst moeten worden aangepast om te kunnen blijven bijdragen aan de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof en de samenwerking in het gebied. Het verdient dan ook aanbeveling om de behoeftes van bedrijven, instellingen en verenigingen in de wijk periodiek te peilen.

Bijlagen

A: Geraadpleegde bronnen

- Adviesgroep 'Delft Herstelt' (2016), Delft, Parel in de Randstad.
- Bal, G.J. (2007), Handvatten voor effectief citymarketingbeleid.
- Bal, G.J. (2007), Citymarketing in Delft – themastudie van De Kracht van Delft.
- Gemeente Delft (2010), Ruimtelijke Structuurvisie 'Ontmoetingen met Delft 2030'.
- Gemeente Delft (2011), Update LVVP en Fietsactieplan.
- Gemeente Delft (2012), Nota Detailhandel Delft 2012-2020.
- Gemeente Delft (2012), Nota Groen Delft 2012-2020.
- Gemeente Delft (2012), Nota Milieuzonering in Bestemmingsplannen 2012.
- Gemeente Delft (2013), Bestemmingsplan Zuidwest 3 Tanthof.
- Gemeente Delft (2013), Kadernota Parkeerbeleid Delft 2013-2020.
- Gemeente Delft (2013), Strategische agenda Mobiliteit.
- Gemeente Delft (2015), Bestemmingsplan Buitengebied.
- Gemeente Delft (2015), Statistisch Jaarboek 2015.
- Gemeente Delft (2016), Woonvisie Delft 2016-2023.
- Gemeente Delft (2017), Concept Notitie reikwijdte en detailniveau Schieoevers-Noord.
- Gemeente Delft (2017), Delftse Schouwgid.
- Gemeente Delft (2017), Monitor woonvisie 2016-2023 - Tussentijdse resultaten.
- Gemeente Delft (2017), Stand van zaken gebiedsontwikkeling.
- Gemeente Delft (2017), Visie sport en bewegen 2017-2025.
- Gemeente Delft (2018), Delft Buurtmonitor.
- Gemeente Delft (2018), Ruimtelijk-economische visie Delft 2030 – Ondernemen en werken in Delft.
- Roots Beleidsadvies (2012), Actieprogramma voor de Delftse binnenstad.
- Roots Beleidsadvies (2014), Actieprogramma voor bedrijventerrein Schieoevers.
- Roots Beleidsadvies (2017), Actieprogramma Buitenhof Delft.
- Roots Beleidsadvies (2017), Actieprogramma Delftse Hout.
- Roots Beleidsadvies (2017), Actieprogramma Voorhof Delft.
- Tanthof Ondernemers Vereniging (2014), Oprichtingsakte en statuten.
- Tanthof Ondernemers Vereniging (2015), Presentatie bij Raad van Advies Ondernemersfonds Delft.
- Tanthof Ondernemers Vereniging (2016-2017), Nieuwsbrieven.
- WPM Consultants (2002), Delft – buurtwinkelcentra 2002-2010.

B: Deelnemers interviews

In het kader van het Actieprogramma Tanthof Delft is bij diverse stakeholders een interview afgenomen om acties te identificeren die kunnen bijdragen aan het verhogen van de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving in Tanthof en het stimuleren van de samenwerking in het gebied.

In de onderstaande tabel is per stakeholder aangegeven welke organisatie hij/zij vertegenwoordigt en op welke dag het desbetreffende interview plaatsvond.

Geïnterviewde personen

Naam	Organisatie	Datum
Sander den Hollander	Gemeente Delft	30 januari 2018
Gerrit Strooker	Gemms ontwerp & realisatie	30 januari 2018
Jan Middelburg	Koekenberg Van Vuuren	31 januari 2018
Cor Groenewegen	Electr. Servicebureau Groenewegen	2 februari 2018
Erwin Westein	Metis IT	2 februari 2018
Chris van Buuren	Int. Verhuisbedrijf Joh. Van Buuren	7 februari 2018
Frank Hopstaken	Vitesse Delft	7 februari 2018
Pieter van Veen	Sporthal Tanthof	7 februari 2018
Chris Booij	Volleybalvereniging Kratos	7 februari 2018
Jan Bouter	Primera Dashof	9 februari 2018
Hans van Leeuwen	Jumbo	9 februari 2018
Jan Bouter	Primera Bikolaan	9 februari 2018
Henk van der Ster	Plus Bikolaan	9 februari 2018
Arthur Schaap	Profile Car & Tyreservice Delft	9 februari 2018

Roots Beleidsadvies is de diverse personen zeer erkentelijk voor de bijdrage die zij hebben geleverd aan de totstandkoming van het Actieprogramma Tanthof Delft.

C: Respons enquête

Op 22 februari 2018 is onder de bedrijven en verenigingen in de wijk een enquête verspreid om het draagvlak voor de uitvoering van acties te peilen. Deze enquête is in eerste instantie gestuurd naar 108 emailadressen behorend bij 100 zakelijke OZB-betalers uit het gebied. 28 bedrijven en verenigingen uit Tanthof hebben de digitale enquête uiteindelijk ingevuld. De respons op de digitale enquête betrof daarmee 28%.

Naast de digitale verspreiding is de enquête ook per post verstuurd. Op die manier is de enquête naar alle 132 zakelijke OZB-betalers in de wijk gestuurd. 11 daarvan hebben de enquête per post geretourneerd.

Dit betekent dat 39 van de in totaal 132 zakelijke OZB-betalers in Tanthof de enquête heeft ingevuld. De totale respons op de enquête bedraagt daarmee ca. 30%. De volgende 39 organisaties hebben de enquête ingevuld en daarmee een belangrijke bijdrage geleverd aan de totstandkoming van het actieprogramma:

- Aannemersbedrijf Het Tanthof B.V.	- Metis IT
- ASP Lagosweg	- NEN
- Automobielen Rob Dukker	- PCBS De Bron en PCBS De Ark
- Basisschool De Regenboog	- Plus Tanthof supermarkt
- Ben Jansen Metaalrecycling	- Primera Bikolaan
- Borduurservice Delft	- Primera Dasstraat
- Buro Nomden B.V.	- Profile Car & Tyrecenter Van Kleef
- Camper Service Delft	- Ruitenburg
- Casa del Sol restaurant	- Scouting Marco Polo Delft
- De Bruin - Middendorp Onroerend Goed B.V.	- Slimme Secretaresse
- Ergo Design Meubelmakerij	- Sporthal Tanthof
- Fair Sales	- Sportpark Tanthof Zuid
- Gemms (idee, ontwerp & realisatie)	- TBA
- Hondenshop Monique	- Tremani
- Hoveniersbedrijf Koen Huisman	- Trimsalon Daisy
- ISISpace B.V.	- Van Haaren Vastgoed B.V.
- Jumbo Tanthof	- Veolia Water Technologies Techno Center Netherlands B.V.
- Kapper Dasstraat	- Vitesse Delft
- KC Delft e.o.	- VV SEP
- Koekenberg Van Vuuren B.V.	

D: Acties waarvan het draagvlak voor uitvoering bij bedrijven en verenigingen uit Tanthof is gepeild per thema

Titel actie	Omschrijving actie
Acties om de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving te verhogen (gericht op bereikbaarheid)	
Lobby voor aanpak verkeersknelpunten in het gebied	Bij deze actie gaat het in de eerste plaats om een inventarisatie van de belangrijkste verkeersknelpunten in termen van zowel verkeersdruk als verkeersveiligheid. Op voorhand kan o.a. gedacht worden aan de barrière tussen Tanthof-West en Tanthof-Oost, de oversteekplaatsen bij de Tanthofdreef en de ontsluiting van de winkelgebieden. Op het moment dat de precieze knelpunten duidelijk zijn, kan bij de gemeente gericht worden gelobbyd voor een aanpak.
Ontwikkelen van parkeervisie per deelgebied	Bij deze actie gaat het in de eerste plaats om een inventarisatie van de belangrijkste parkeerknelpunten per deelgebied. Op voorhand kan o.a. worden gedacht aan de beperkte parkeercapaciteit bij enkele kantoren aan de Tanthofdreef en de beperkte parkeercapaciteit bij de winkelcentra Bikolaan en Dashof. Uitvoering van de (ondernemers)visie op parkeren in Tanthof zal gezamenlijk met de gemeente (moeten) plaatsvinden.
Acties om de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving te verhogen (gericht op openbare ruimte)	
Extra investeren in groen-beheer en -onderhoud	Bij deze actie gaat het in de eerste plaats om het inventariseren van de kwaliteit van het groen in de directe omgeving van de werklocaties. Hierbij kan worden aangesloten op de meetgegevens van de Gemeente Delft die dit kwaliteitsniveau o.b.v. de Delftse Schouwgids periodiek beoordeelt. Vervolgens kan op plekken waar extra investeringen gewenst zijn in overleg met de gemeente tot een aanpak worden gekomen. Deze aanpak zal zich sowieso concentreren op de belangrijkste werklocaties in de wijk, d.w.z. de bedrijventerreinen Tanthof-West en Tanthof-Oost en de winkelcentra Bikolaan en Dashof.
Herkenbaarheid winkelcentra vanaf toegangswegen vergroten	De herkenbaarheid van de entrees van de winkelcentra in Tanthof verdient aandacht. Deze herkenbaarheid kan worden vergroot d.m.v. investeringen in de openbare ruimte en het verduidelijken van de entrees. Bij het eerste gaat het bijvoorbeeld om het realiseren van fleurige(re) entrees, terwijl het bij het tweede bijvoorbeeld gaat om het realiseren van passende bebording, de plaatsing van vlaggen, etc. Bij deze actie wordt eerst een concreet plan opgesteld om de herkenbaarheid van de entrees te vergroten om vervolgens hierin ook te investeren.
Investeren in aantrekkelijkheid geluidsschermen Kruithuisweg	De geluidsschermen langs de Kruithuisweg worden door veel mensen onaantrekkelijk gevonden. Bij deze actie gaat het in de eerste plaats om het maken van een plan om de geluidsschermen aantrekkelijker te maken. Op voorhand kan worden gedacht aan grootschalig onderhoud, maar ook het verwijderen van de huidige geluidsschermen en het plaatsen van nieuwe, transparante geluidsschermen zijn opties om de aantrekkelijkheid te verhogen.
Ontwikkelen Jongeren OntmoetingsPlaatsen (JOP)	Jongeren in de wijk hebben behoefte aan (droge) ontmoetingsplaatsen. Bij deze actie gaat het in de eerste plaats om het in beeld brengen van goede locaties om dergelijke ontmoetingsplaatsen te realiseren om vervolgens ook een financiële bijdrage te leveren aan het realiseren van JongerenOntmoetingsPlaatsen (JOP) in de wijk.

Titel actie	Omschrijving actie
Acties om de aantrekkelijkheid van de (bedrijfs)omgeving te verhogen (gericht op veiligheid)	
Investeren in mobiele surveillance in het gebied	Bij deze actie gaat het om het investeren in mobiele surveillance, zodat de veiligheid(sbeleving) in deelgebieden wordt vergroot. Met mobiele surveillance kan snel worden opgetreden bij criminaliteit en/of overlast, maar vanuit mobiele surveillance gaat ook een preventieve werking uit. Bij deze actie zullen eerst de concrete behoeften in kaart worden gebracht om vervolgens ook in de mobiele surveillance te investeren.
Meer verlichting op donkere plekken	In Tanthof zijn diverse donkere plekken, ook op de werklocaties en de toegangswegen tot werklocaties. Bij deze actie gaat het om het realiseren van meer verlichting op deze donkere plekken, zodat de veiligheid(sbeleving) daar toeneemt. Op voorhand kan hierbij o.a. worden gedacht aan locaties in de winkelcentra en de toegangswegen tot Sportpark Tanthof.
Acties om de samenwerking in het gebied te stimuleren	
Bedrijven mogelijkheid geven om zichzelf te presenteren in nieuwsbrief TOV	TOV brengt minimaal twee keer per jaar een nieuwsbrief uit. Bij deze actie gaat het om het reserveren van een gedeelte van de nieuwsbrief voor bedrijven uit Tanthof die zich daar dan kunnen presenteren aan potentiële klanten en samenwerkingsrelaties in de wijk.
Beheer van online communicatie-platform voor bedrijven & verenigingen in het gebied	In Tanthof zal een (online) communicatieplatform worden gerealiseerd waarmee bedrijven, instellingen en verenigingen elkaar over wetenswaardigheden in het gebied kunnen informeren (naar voorbeeld van Schieoevers, de binnenstad en Delft Technology Park). Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het uitwisselen van nieuws en informatie over projecten, maatregelen en evenementen in het gebied. Belangrijke succesfactor is een actief beheer van het platform. Bij deze actie gaat het om het investeren hierin.
Organisatie van (jaarlijkse) open bedrijvendag Tanthof	Bij deze actie gaat het om het organiseren van een (jaarlijkse) open bedrijvendag voor de bedrijven, instellingen en verenigingen die in het gebied gevestigd zijn. De primaire doelgroep voor deze dag zijn de inwoners van Delft. Voor de b2b-bedrijven en instellingen kan de open dag een kans zijn om de bekendheid te vergroten, (potentiële) werknemers te interesseren en nieuwe relaties op te doen; voor de b2c bedrijven, instellingen en verenigingen kan de open dag een kans zijn om de bekendheid te vergroten, (potentiële) vrijwilligers te werven en nieuwe leden c.q. bezoekers te trekken.
Organisatie van evenementen gericht op kennismaking met de 'buurman'	Bij deze actie gaat het om het stimuleren van bedrijven, instellingen en verenigingen om kennis te maken met de 'buurman', zodat in Tanthof op termijn meer wordt samengewerkt en de bedrijven, instellingen en verenigingen meer van toegevoegde waarde voor elkaar (kunnen) zijn. Concreet vindt de stimulering plaats door de organisatie van twee bijeenkomsten per jaar. Eén formele (netwerk)bijeenkomst waarin de meerwaarde van samenwerking centraal staat en de diverse mogelijkheden voor samenwerking worden aangegeven en één (netwerk)bijeenkomst met een meer informeel karakter zoals een jaarlijkse barbecue voor de bedrijven, instellingen en verenigingen in het gebied.

Titel actie	Omschrijving actie
Acties om de samenwerking in het gebied te stimuleren - vervolg	
Organisatie van netwerk-bijeenkomsten met omliggende ondernemers-gebieden	Bij deze actie gaat het om de organisatie van twee netwerkbijeenkomsten met omliggende ondernemersgebieden (bijv. Buitenhof, Voorhof, Schieoevers, Delft Technology Park) per jaar. Een belangrijk deel van de bedrijven in Tanthof oriënteert zich breder dan de wijk, maar is wel gebonden aan Delft. Meer uitwisseling met andere Delftse bedrijven kan voor deze bedrijven van meerwaarde zijn. Deze actie is gericht op het faciliteren van ontmoeting, zodat bedrijven met elkaar kennis kunnen maken en meer van toegevoegde waarde voor elkaar kunnen zijn.
Verkennen van mogelijkheden voor collectieve inkoop van goederen en diensten	Bij deze actie gaat het om het verkennen van mogelijkheden voor collectieve inkoop van goederen en diensten. Daarvoor zal in de eerste plaats een inventarisatie van behoeften bij bedrijven, instellingen en verenigingen in het gebied plaatsvinden om vervolgens het maken van afspraken tussen bedrijven, instellingen en verenigingen die behoefte hebben aan collectief inkopen, te begeleiden.
Overige acties	
Aanleg glasvezelnetwerk	Op diverse locaties in Tanthof is aansluiting op glasvezelnetwerk mogelijk, maar nog niet op alle locaties. Bij deze actie zal in de eerste fase de daadwerkelijke interesse van bedrijven in breedbanddiensten en verbindingen worden gepeild. Vervolgens zal bij een aantal aanbieders een offerte worden aangevraagd voor de aanleg/exploitatie van het netwerk en/of het aansluiten op een bestaand netwerk. In latere fases zal bij deze actie het maken van afspraken en het aanleggen van c.q. aansluiten op een glasvezelnetwerk worden begeleid.
Doorontwikkeling Sportpark Tanthof tot voorzieningen-centrum van de wijk	Sportpark Tanthof heeft de ambitie om zich door te ontwikkelen tot voorzieningencentrum van de wijk met naast de sportvoorzieningen bijvoorbeeld recreatie-voorzieningen, zorgvoorzieningen, ontmoetingsplaatsen (zowel zakelijk als particulier), etc. Bij deze actie gaat het om het aanstellen van een (onafhankelijk) adviseur die dit proces begeleid.
Dubbelgebruik van locaties stimuleren	Inventariseren welke mogelijkheden er zijn voor dubbelgebruik van locaties in de wijk. Concreet gaat het dan om een inventarisatie van de ruimtes die bedrijven, instellingen en verenigingen beschikbaar hebben voor structurele (onder)verhuur aan bijv. startende bedrijven maar ook voor tijdelijke verhuur t.b.v. bijvoorbeeld evenementen, personeelsuitjes, vergaderingen, etc. Op die manier kunnen bedrijven, instellingen en verenigingen met periodiek leegstaande ruimtes aanvullende opbrengsten genereren en kunnen bedrijven, instellingen en verenigingen met een (periodieke) ruimtebehoefte in de directe omgeving in hun behoefte worden voorzien.
Financieel bijdragen aan investeringen in zonnepanelen en/of LED-verlichting	TOV heeft voor haar leden een regeling opgezet voor duurzame investeringen. Met die regeling kunnen leden 15-25% van hun investering in zonnepanelen en/of LED-verlichting terugkrijgen. Bij deze actie gaat het om het actief peilen van de behoefte aan deze regeling en het financieel bijdragen aan investeringen van bedrijven, instellingen en/of verenigingen in zonnepanelen en/of LED-verlichting.
Meer evenementen in winkelcentra	Evenementen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de bekendheid van de twee winkelcentra in Tanthof en impulsen geven aan de bestedingen. Bij deze actie gaat het om het aanstellen van een evenementenbureau die samen met de winkeliers en horecaondernemers in de twee gebieden een aantal evenementen per jaar organiseert.

Titel actie	Omschrijving actie
Overige acties - vervolg	
Onderzoek naar voorzieningenbehoefte wijkbewoners	In Tanthof vinden grote demografische veranderingen plaats. Deze kunnen leiden tot een andere voorzieningenbehoefte. Door te inventariseren welke behoeften de wijkbewoners in Tanthof hebben, wordt duidelijk welke investeringen in voorzieningen meer/minder perspectief hebben. Bij deze actie gaat het om de uitvoering van een onderzoek om deze vervolgens aan de bedrijven, instellingen en verenigingen in Tanthof aan te bieden. Het onderzoek dient duidelijk te maken welke kansen en bedreigingen de demografische veranderingen teweegbrengen voor de bedrijven, instellingen en verenigingen in het gebied.
Ontwikkeling 'maakplaats' voor ZZP'ers uit de wijk (met collectieve voorzieningen)	Bij deze actie gaat het in de eerste plaats om het verkennen van de behoefte aan een 'maakplaats' voor ZZP'ers in de wijk om vervolgens bij een aangetoonde behoefte ook een plan te maken voor het ontwikkelen van een maakplaats. Bij een maakplaats gaat het om een locatie waar voorzieningen aanwezig zijn voor maakbedrijven (o.a. bouw, industrie, spin-offs TU) die voor individuele maakbedrijven te duur zijn of door hen te weinig worden gebruikt (waardoor investeringen voor de bedrijven afzonderlijk niet rendabel zijn).
Organisatie informatiebijeenkomsten ruimtelijk-economisch beleid	Over het beleid dat t.a.v. (delen van) Tanthof wordt gevoerd, bestaat bij veel bedrijven, instellingen en verenigingen onduidelijkheid. Door de organisatie van informatiebijeenkomsten kan de kennis over het huidige en toekomstige beleid t.a.v. bijvoorbeeld economie, verkeer & vervoer, wonen en vooral ook de ruimtelijke ontwikkeling van de werklocaties (bedrijventerreinen en winkelcentra) bij bedrijven, instellingen en verenigingen worden vergroot.
Organisatie van seminars over bedrijfs- en organisatiethema's	Bij deze actie gaat het om het organiseren van 3-4 seminars per jaar waarin bedrijfs- en organisatiethema's centraal staan. Denk bijvoorbeeld aan leidinggeven, financieel beleid, personeelsbeleid, social media, marketing, innovatie, bedrijfsoverdracht, etc. Voor de seminars worden aansprekende sprekers uitgenodigd die eerst hun visie op een bepaald thema geven en vervolgens de discussie tussen de ondernemers en vertegenwoordigers van instellingen en verenigingen uit het gebied begeleiden.
Verbinding Sportpark Tanthof en Abtswoudsebos versterken	Ten zuiden van het Sportpark Tanthof ligt met Abtswoudsebos een prachtig recreatiegebied dat op dit moment nog weinig voor recreatie wordt gebruikt. Bij deze actie gaat het in de eerste plaats om het maken van een plan om de verbinding tussen het sportpark en het Abtswoudsebos te versterken. Als uitwerking daarvan zou er bijvoorbeeld een trimparcours kunnen worden ontwikkeld, een fietsverhuur kunnen worden gestart, etc. Ook daaraan zou - in lijn met de ervaringen in Delftse Hout - vanuit het ondernemersfonds een financiële bijdrage kunnen worden geleverd.
Versterken imago Tanthof	Bij deze actie gaat het om het in kaart brengen van het huidige imago onder verschillende doelgroepen en het opzetten van een strategie om het imago bij deze doelgroepen te verbeteren. Nu bestaat het beeld dat het imago van de wijk bij bijvoorbeeld jongeren minder sterk wordt. De vraag is of dit zo is en zo ja, waarin dit zit en wat daaraan kan worden gedaan. Deze actie is gericht op zowel het in kaart brengen van knelpunten als het uitvoeren van projecten om deze knelpunten aan te pakken.

Colofon

Titel

Actieprogramma Tanthof Delft

Datum

Eindrapport, 22 mei 2018

Opgesteld door:

Roots Beleidsadvies

In opdracht van:

Tanthof Ondernemers Vereniging

Contactadressen

Tanthof Ondernemers Vereniging

info@tov-delft.nl

www.tov-delft.nl

Roots Beleidsadvies

Postbus 160

2280 AD Rijswijk ZH

www.rootsadvies.nl

© Roots Beleidsadvies, 2018

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande toestemming van Roots Beleidsadvies.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photo print, microfilm or any other means without written permission by Roots Beleidsadvies.